

ΑΥΓΗ 28 ΜΑΪ 1986

Η ελληνική γλυπτική στην Εθνική Πινακοθήκη

Δύο καινούργιες αίθουσες είναι ανοιχτές από χτες, στην Εθνική Πινακοθήκη. Είναι οι δύο αίθουσες της Γλυπτοθήκης, ιδέα και σχεδιασμός του διευθυντή της κ. Δημήτρη Παυστάμου.

«Ήταν απαραίτητο συμπλήρωμα για την Εθνική Πινακοθήκη αυτές οι δύο αίθουσες της γλυπτικής, μια και όπως πιστεύω, όλες οι εκφράσεις και όλες οι εκφάνσεις της Τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, χαρακτική κ.λπ.) πρέπει να υπάρχουν σ' ένα χώρο όπως αυτός», μας είπε ο κ. Παυστάμος.

Η διαμόρφωση των χώρων των δύο αιθουσών της Γλυπτοθήκης, έγινε ύστερα από μια δωρεά της ζωγράφου - χαράκτριας Κούλας Μπεκιάρη στη μνήμη της μητέρας της, γλύπτριας Άννας Μπεκιάρη. Για τη σωστή παρουσίαση των γλυπτών εργάστηκαν σε πρώτη φάση οι αρχιτέκτονες Άλκηστις και Τάσος Γεωργιάδου και σε δεύτερη φάση η υπεύθυνη της Πινακοθήκης για τα γλυπτά Όλγα Μεντζαφό κι ο αρχιτέκτων Αλέξης Κατσαμπέκης.

Στη μια από τις δύο αίθουσες, εκτίθενται γλυπτά του 19ου αιώνα. Τον αιώνα όπου οι γλύπτες έχοντας στη διάθεσή τους τις πρόσφατες μηχανικές επινοήσεις, μετέτρεπαν τα μικρά ή μεγάλα γυναινα προπλάσματά τους σε μαρμάρινα ή ορειχάλκινα έργα, απεικονίζοντας παραδεξιμένους αξιών, προτομές, επιτύμβια κ.α.

Σ' αυτή την αίθουσα είναι εκτεθειμένα γλυπτά του Γιαννούλη Χαλεπά, όπως η «Μήδεια», ο «Περσέας και η Ανδρομέδα», ο «Κυνηγός», η «Αφροδίτη», ο «Θεριστής», το «Μυστικό», η «Αφροδίτη», ο «Σάτυρος που παίζει με τον έρωτα».

Εξαιρετική θέση στην ίδια αίθουσα έχουν τα πέντε, μοναδικά, γύψινα γλυπτά του Νικολάου Γύζη, ζωγραφισμένα από τον ίδιο, το «Κορίτσι που κρυώνει», το «Κορίτσι που πλέκει», το «Κορίτσι που ράβει», το «Κορίτσι που διαβάζει», το «Παιδί του ζαχαροπλάστη» και ο ορειχάλκινος «Πόνος». Ακόμα, έργα του Λεωνίδα Αρσόη, του Παύλου Προσαλέντη, του Ιωάννη Βιτσάρη, του Γεωργίου Βρούτου, του Δημήτρη Σουλιάδη και Ιωάννη Κόσσου.

Στην άλλη αίθουσα

Άποψη της αίθουσας με τα γλυπτά του 19ου αιώνα

Η «Αφροδίτη» του Γιαννούλη Χαλεπά (1931)

κής, εκτίθενται γλυπτά των αρχών του αιώνα μας, γλυπτά όπου οι γραμμές εμπνέονται από τον κανόνα.

νές της μορφοπλαστικής.

Σ' αυτή την αίθουσα υπάρχουν γλυπτά του «Απόρτη» (η «Νέγρα», η «Πλόστρα», η «Κυρα - Αντίοπη»), του Μιχαήλ Τόμπρου (το «Σωτικό», η «Αναβίωση», οι «Δύο φίλες»), τα ορειχάλκινα γλυπτά του Γιάννη Παπά («Αναδομήνη»), του Χρήστου Καπράλου («Μητρότητα»), και του Γεωργίου Ζαγγολόπουλου, («Σύνθεση»), γλυπτά του Βασ. Φαληρέα, της Άννας Μπεκιάρη, του Κων/νου Δημητριάδη, του Αχιλλέα Απέργη, τα τρία ξύλινα γλυπτά του Μιχάλη Λεκάκη, τα πέτρινα της Μπέλλας Ραφτοπούλου, έργα του Νικολάου Περαντινού και του Κλέαρχου Λουκόπουλου, του Λάζαρου Λαμέρα και του Αντώνιου Σώχου.

Μορφές, σχήματα και σύμβολα, αφηγήσεις και χρονικά ανθρώπινων εμπειριών, μαρτυρίες της ατομικότητας και της σημασίας της ζωής των δημιουργών τους, γλυπτικές δημιουργίες δύο αιώνων, εκτίθενται στη Γλυπτοθήκη της Εθνικής Πινακοθήκης, στις δύο αίθουσές της, στον υπόγειο χώρο που είναι συνέχεια με τον κήπο.

Ηταν ολοι στα ενκαινία

Η Αυγή, 28 Μαΐου 1986

Γενέθλια με έξι μεγάλες εκθέσεις

Τα δέκα χρόνια της Πινακοθήκης

ΣΤΙΣ 17 Μαΐου συμπληρώνονται δέκα χρόνια από τη γέννηση της Εθνικής Πινακοθήκης, όπως ονομαζήθηκε κτιστικά, διαθέτοντας αμέσως εκατόν να παρουσιάζουν τις, για πολλά χρόνια, καλύτερες συλλογές της.

Η Εθνική Πινακοθήκη τιμώντας την επέτειο αυτή, οργανώνει έξι μεγάλες εκθέσεις, που θα καλύψουν το τμήμα από 20 Μαΐου ως 20 Αυγούστου. Στο μονότονο κτιριακό συγκρότημα των οδών Βασιλίας Κωνσταντίνου και Ανδρού Μωχάκη, σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας δίνει ο διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης κ. Δημήτρης Παπαδόπουλος, θα λειτουργούν παράλληλα οι έξι εκθέσεις:

- Πενήντα τέσσερα ζωγραφικά έργα του Νίκου Χατζηγεωργίου - Γκά, τα οποία αποτελούν δωρεά του ζωγράφου στην Πινακοθήκη.

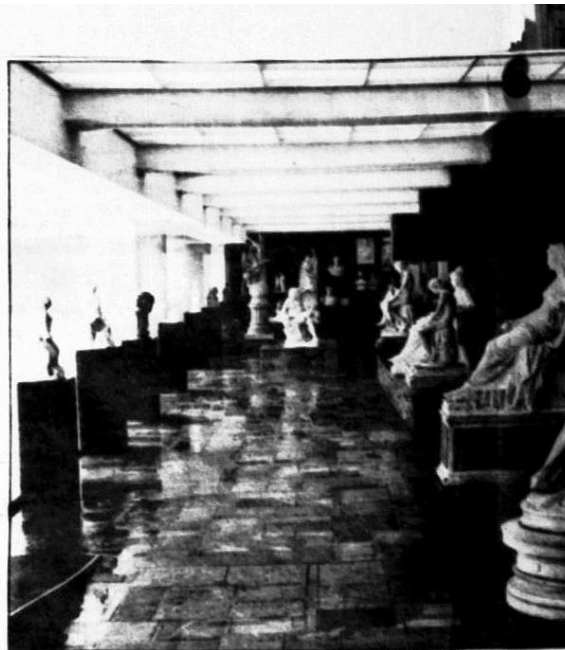
Τα έργα καλύπτουν δωδεκάμοσο αιώνα. Αρχίζουν από την τελευταία δεκαετία του μεσοελληνισμού - το λαϊκότατο - και καταλήγουν στο νεότερο, έργο του 1981.

- Η δεύτερη έκθεση θα στηθεί

μονόμορμος στον πρώτο όροφο και θα παρουσιάζει έργα ελληνικών ζωγράφων από τον 19ο αιώνα ως το 1940. Πρόκειται για έργα μαθητών του Λύττα, του Ιακωβίδη, του Βολανόση και άλλων νεότερων.

Στην έκθεση, που θα τιτλοφορηθεί «Από τον 19ο ως τον 20ό αιώνα», θα αντikuληθούν έργα των: Σαοοίδη, Αγγελίου, Μαιέ, Παπαίου, Οικονόμου, Φωτιά, Αποστόλου, Βασιλείου, Γεωργιάδου, Μπουζούνη, Τσακούρη, Μόραλη, Σκαλίου, Ασηματόπουλου, Νικολάου και άλλων. Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι στον δεύτερο όροφο λειτουργεί μονόμορμος έκθεση ζωγράφων του 19ου αιώνα. Με τις δύο αυτές εκθέσεις οριοθετείται το εκθεσιακό πνεύμα της Εθνικής Πινακοθήκης, το οποίο όμως δεν αντιπροσωπεύει τη μοντέρνα ελληνική τέχνη.

- Μια ακόμα έκθεση, που θα οργανωθεί και θα λειτουργεί μονόμορμος, είναι η γλυπτοθήκη της Πινακοθήκης με έργα από τον 19ο αιώνα ως το 1940. Θα εκτεθούν γλυτά του Χατζηλά, Δούση, Βρούτου, Φετιάλη, Κασκου, Θεομύτου, Μιχαηλίου, Αλίου, Ζωγράφου, Πατά, Κονέ-

Η γλυπτοθήκη της Εθνικής Πινακοθήκης με έργα του 19ου αιώνα

ντιανού και άλλων. Τα μοντέρνα γλυτά θα εκτεθούν στον υπαίθριο χώρο της Πινακοθήκης, ενώ τα άλλα θα φιλοξενηθούν σε αίθουσες.

- Τέταρτη έκθεση θα είναι αυτή που οργανώνεται σε συνεργασία με τη Διεθνή Βεζαντινών Αρχαιοτήτων και τον υπουργό

Πολιτισμού. Θα παρουσιαστούν οι εργασίες που έγιναν σε μνημεία της Θεσσαλονίκης.

- Επίσης, σε συνεργασία με το Διεθές Ινστιτούτο Εκθέσεων Εξωτερικού, θα φιλοξενηθεί έκθεση πολλαπλών χορήγων. Πρόκειται για έργα σύγχρονης γλυπτικής, ζωγραφικής και χαρακτικής γερ-

μανών και εκάστοτε μιας και οι

- Τέλος, η χαρακτηριστική παρουσίαση ως το 1940.

Ελνα Δ

Το Βήμα, 4 Μαΐου 1986

Η λιτότητα πλήττει τώρα και την Εθνική Πινακοθήκη

Της Παρασκευής
Καθημεριάζ

«Ο πρώτος ιδρυτικός νόμος του 1900 για την Εθνική Πινακοθήκη αφήνει οποιοδήποτε μερικά κενά σε σχέση με τους στόχους, τις επιδιώξεις και τη θέση της Εθνικής Πινακοθήκης απέναντι στη σύγχρονη τέχνη. Τα κενά αυτά τονίζουν ακόμα περισσότερο με την πάροδο του χρόνου». Ακόμα και ο τίτλος Εθνική Πινακοθήκη, ή το σήμα της, σύμφωνα με τον διαδεδομένο κ. Παπαστάμιος, που μας μιλάει εδώ, υπενθυμίζουν την Πινακοθήκη που είχε δημιουργήσει στα Προπύλαια της Ακρόπολης, ειδικά για να αναρτηθούν τα έργα του Γνωστού Πολύγνωστου, τον 5ο π.Χ. αιώνα.

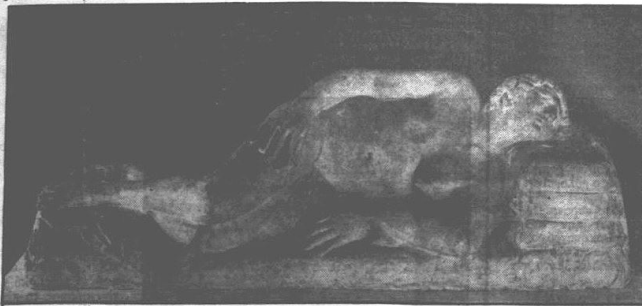
Στην προσεκτικά διατυπωμένη αυτή πρώτη απάντηση του κ. Παπαστάμιος στο ερώτημα «Γιατί τόση καθυστέρηση στο άνοιγμα της Γλυτοθήκης», διακρίνουμε κανείς την παρουσία κάποιων καταστατικών περιορισμών στην ισότητα αντιμετώπισης όλων των καλών τεχνών. «Παρ' όλ' αυτά, συνεχίζει ο κ. Παπαστάμιος, οι κατά κυρούς διεκδικητές δεν άφησαν ούτε τη χαρακτηριστική ούτε τη γλυπτική, όταν τους δόθηκε η ευκαιρία, να τις δεχθούν, είτε με δυσρέα, είτε με λιγιστές αγορές στις «αυλές μας».

«Φάνηκε από την αρχή ξεκάθαρα ότι ένας προγραμματισμός μουσειολογικής και εκθεσιακής παρουσίας των έργων της Πινακοθήκης χωρίς τη γλυπτική και χαρακτηριστική θα ήταν αδύνατος. Έτσι, λοιπόν, προερχόμενος στη διαμόρφωση αυτού του χώρου, ο οποίος επικεντρώνει με τον κήπο και την εκεί έκθεση γλυπτικής, αλλά και με τις αιθουσές των περιόδων εκθέσεων. Σκελετώντας την απάντηση του πάνω στο κύριο ερώτημα ο κ. Παπαστάμιος, θα μας υπενθυμίσει ότι η Εθνική Πινακοθήκη, άνοιξε τις αυλές της μόλις το 1976 και θα μας επαναφέρει ότι από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της παρουσιάστηκε η ανάγκη ενός ιδιαίτερου χώρου για την παρουσίαση των γλυπτών.

Η αντίληψη για μια σποραδική ανάδειξη ορισμένων γλυπτών μαζί με τους πίνακες (γραφική) από καιρό εγκαταλείφθηκε, συνεχίζει ο κ. Παπαστάμιος, όμως κατά την αντήρηση της Εθνικής Πινακοθήκης δεν είχε προβλεφθεί εξ αρχής η διαμόρφωση ενός καταλλήλου υποπεριβάλλοντος. Η ιδέα λοιπόν για τη διαμόρφωση ενός στεγασμένου χώρου για την έκθεση γλυπτικής ανήκει στον αρχιτέκτονα Αλέξη Κατσιμπακί και καλύτερα στους «Αίχμηρο και Τάσο Γεωργιόπουλο. Όσο για τα χρήματα που απαιτήθηκαν, αυτά προέρχονται όχι από κάποιο ηθικό ταμείο, αλλά όπως είναι κανόνες από την ευγενική και άοκνη προσφορά της ζωγραφικής χαρακτήρες Κούλας Μπακαρά.

Έτσι φτάσαμε την Εθνική μας Γλυτοθήκη. Σε χώρους που δεν προβλεφθεί για αποθήκες κι άλλες χρήσεις, και που ρευστοποιήθηκαν από το λόγο να εφορμήσουν, αποκοτώντας το

Σπασμένα αγάλματα, χωρίς μύτη, άλλα με πρόχειρες συγκολλήσεις, γύφωνα επιτύμβια ανακατεμένα με αδριάντες, ράφια με προτομές κατά μήκος του τοίχου κι αλλού, όμορφα αγάλματα που ρεμβάζουν ακίνητα προς τον κήπο της Εθνικής Πινακοθήκης, αυτή είναι η εικόνα της πρώτης έκθεσης νεοελλήνων γλυπτών που εγκαινιάστηκε πριν δύο περίπου μήνες

Έργο του Γιαννούλη Χαλεπά με τίτλο «Αναπαύμενη» (γύψος). Ένα από τα πολλά εκθέματα που περιλαμβάνονται στη Γλυτοθήκη

σχήμα, τη φόρμα και την αισθητική των αρχαίων στοών, που οικοδομούνταν με μαρμάρινα γλυπτά. Δύο αιθουσές — στους — λοιπόν, με θέα προς τον κεντρικό κήπο, δεν επαρκούν βέβαια για μια συνολική παρουσίαση της νεοελληνικής γλυπτικής ούτε είναι κατασκευασμένες για να δεχθούν μεγάλων διαστάσεων σύγχρονα έργα. Είναι όμως καταλλήλες για να δεχθούν τα έργα του 19ου αιώνα, και των αρχών του 20ου μέχρι το 1940, χρονολογία τομή για την νεοελληνική γλυπτική, αντιστοίχως, αφήνοντας στους νεότερους τον υπαίθριο χώρο και τη δοκιμασία των έργων τους κάτω από τις αντίκες καιρούς συνθήκες. Ίσως μάλιστα, θα προσέβαμε με λίγη καλή θέληση και στοχευμένη καλονοσησία, οι δύο αιθουσές να εξοπλιστούν την παρουσίαση έργων του 19ου αιώνα, που εντάσσονται σε μια νεοκλασική αντίληψη.

Όταν όμως έχει κάποιος να επιλέξει από ένα απόθεμα των πεντακοσίων έργων ορισμένα που να αντιπροσωπεύουν χρονολογικά και θεματολογικά την νεοελληνική γλυπτική και να κάνει μια συγκριτική αναφορά σε ορισμένους σημαντικούς γλύπτες, τότε, βέβαια, τα περιθώρια των δύο αιθουσών είναι πολύ περιορισμένα και είναι εύκολο να καταλήξει ο ένας στοίβαγμα ή στρίψιμα των έργων, που ελάχιστα ικανοποιεί τον επισκέπτη όσον αφορά το αποτέλεσμα. Όμως, αυτή τη στιγμή, δεν χωράει συζήτηση.

Όλος, τα κοινά για την Εθνική Πινακοθήκη ήταν λειτουργία της η λειτουργία: «Οι οικονομικές περικοπές δεν θα πρέπει να δημιουργούν ανυπερβλήτα προβλήματα στον προγραμματισμό ενός μουσείου», απαντά ο κ. Παπαστάμιος, που πιστεύει ότι ο καλός ο

καπετάνιος στη φοιτούσα φαίνεται, και δεν συμφωνεί με την πρακτική που εφαρμόζουν άλλα μικρότερα μουσεία, την αναστολή δηλαδή κάποιων πολιτιστικών δραστηριοτήτων, τη μείωση του προσωπικού τους κ.λ.π.

Η Εθνική Πινακοθήκη για την περίοδο αυτή αντέταξε ορισμένες εκδόσεις τις οποίες επρόκειτο να κάνει αυτή τη χρονιά. Αντί για τους πολυεπίδοτους έγχρωμους καταλόγους των εκθέσεων δημιουργήθηκε ένα καινούριο τύπο καταλόγου οικονομικού. Γενικότερα, προσπαθήσει να περιορίσει τις δαπάνες των εκθέσεων, χωρίς όμως να αφαιρέσει, να σταματήσει ή να μεταβάσει τις εκθέσεις που ήταν προγραμματισμένες εδώ και δυο ή τρία χρόνια. Έτσι, η Εθνική Πινακοθήκη συνεχίζει να λειτουργεί με δυο περιοδικές εκδόσεις κάθε σαράντα μέρες, όπως πάντα.

Συνεχίζει επίσης να συνεργάζεται στη διοργάνωση διαφόρων πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μουσικών εκδηλώσεων με άλλους φορείς, ένα δεν έπαυσε την συνέχιση των προγραμμάτων των περιόδων εκθέσεων στην επαρχία. Έτσι, αυτή τη στιγμή λειτουργούν εκθέσεις στη Μυτιλήνη, Σπάρτη, Λάρισα, Ρόδο και επικείμενη η σειρά εκδηλώσεων σε συνεργασία με το Ίδρυμα Γουλανδρή στους νέους εκπαιδευτικούς χώρους του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της «Ανδρού». «Βέβαια, συμπληρώνει εδώ ο συνομιλητής μας, σε πολλούς φίλους της Πινακοθήκης λείπουν οι φτηνοί κατάλογοι που μέχρι τώρα εξέδιδε η Πινακοθήκη».

Εδώ βέβαια, δεν απομένει παρά να ελπίσουμε ότι θα ξαναρχίσουν οι επιχορηγήσεις. Όχι μόνο εδώ, όμως. Γιατί εξίσου επηρεάζονται και οι αγορές έργων σύγχρονων καλλιτεχνών, όπως τόλμωσαν ισχυρίζονται οι ίδιοι παρανοούντες ότι και σε αυτές αγορές γίνονται, επικρατούν «πολιτικά» κριτήρια επιλογής των

έργων. Αγορές γίνονται και θα γίνουν και φέτος, διατίθενται ο κ. Παπαστάμιος, αλλά οποσδήποτε οι μεγάλες αγορές πινάκων εξαρτώνται από την αρμόδια Επιτροπή του υπουργείου Πολιτισμού.

Για το δεύτερο εξάμηνο του 1986, η Εθνική Πινακοθήκη ετοιμάζει μια μεγάλη αναδρομική έκθεση, αφιερωμένη στη συμπλήρωση ενός χρόνου από τον θάνατο του χαρακτή Τάσος, μια έκθεση Βουλγαρικής Τέχνης σε συνεργασία με το Καλλιτεχνικό Επιμελητήριο της Βουλγαρίας, μια ακόμα έκθεση χαρακτηριστική των Γερμανών Εξπρεσιονιστών, μια έκθεση Γλυπτικής της Μ. Μυλωνά και σε συνεργασία με την Ολλανδική Προεδρία μια μεγάλη έκθεση με θέμα την Παγκοσμιότητα της Τέχνης.

Όμως οι μεγάλες εκθέσεις, που το περιεχόμενό τους δεν είναι ακόμα ανακοινωσμένο, προγραμματίζονται για τα επόμενα χρόνια, το 1987 και το 1988. Στο τελευταίο ερώτημα για τη διοργάνωση των αντίστοιχων ελληνικών εκθέσεων σε πινακοθήκες του εξωτερικού, η απάντηση είναι ότι την ειδική γι' αυτές και την αρμοδιότητα δεν έχει η Εθνική Πινακοθήκη, αλλά το υπουργείο Πολιτισμού.

Γίνεται σφαιρικό λοιπόν ότι για τα κενά της Εθνικής Πινακοθήκης, οι ευθύνες και οι απαιτήσεις επιρρίπτονται στο υπουργείο Πολιτισμού. Που βέβαια, εξακολουθεί να «αυτοφαρμακείται» σε βαθμό βαρβαρότητας για τον χώρο των Καλών Τεχνών, με αποτέλεσμα αυτή τη στιγμή η Ελλάδα, η Αθήνα, να έχει το θύελλο πρόνιο της ελληνικής μιας πραγματικής Γλυτοθήκης, όπως και γενικότερα της ελληνικής στοιχειώδους ενδιαφέροντος για την γλυπτική, τους γλύπτες και τη μνημεία, έξω απ' τα αρχαιολογικά μουσεία, που η ύπαρξή τους και μόνο τονίζει αυτή την σφαιρική αντίθεση.

Στον επισκέπτη που απ' όλ' αυτά, θα φθάσει μέχρι την είσοδο

των Αιθουσών Νεοελληνικής Γλυπτικής, επισημαίνουμε δύο μικρά έργα. Είναι και τα δύο αναγλύφια λαϊκής τέχνης, το πρώτο από τον 18ο αιώνα και το δεύτερο από τον 19ο.

Βρισκόμαστε στις απαρχές της νεοελληνικής γλυπτικής, όπως καλλιέργηθηκε στον χώρο των Κυκλάδων. Από τον ίδιο αυτό χώρο, ιδιαίτερα την Τήνο, ξεπήδησαν οι πρώτοι μαρμαρογλύπτες, που θα λάβαιναν το ανάκτορο του Όθωνα, που θα επάνδρωναν αργότερα τις πρώτες τάξεις της σχολής γλυπτικής στην Αθήνα, που θα γάμιναν την Ελλάδα του 19ου αιώνα με πλήθος αγαλμάτων. Οι αποσκευές αυτές, δομημένες διαποτισμένων εικόνα από το πνεύμα του ξενόφερτου κλασικισμού, «μετασχηματίζονταν» τον σίμφωνα με την εθνική ιδιοσυγκρασία και τις υπότιπες αρχαίες μνήμες» όπως σημειώνει η Επιμελήτρια της Έκθεσης Γλυπτικής Όλγα Μεντζιφού. Οι φρονιές, η εναντίωση του πρώτου γλύπτη που υποστήριξε από το μνημείο γλυπτικής της ΔΕΚΤ Ιωάννη Κότσου, στέκουν στην αρχή μιας ατελείωτης σειράς ηρώων και αδριάντων, ενός Αλεωνόφου Αρσέν, ελληνιστικού Βισαριόφ, συντέλεσε — πάντα σύμφωνα με την εισαγωγή της κ. Μετζιφού — στην μύηση των αρχαίων μοτίβων. Ο Γεώργιος Βρούτς ειδικόθηκε περισσότερο στη συμβολική προσποσίση ιδεών και φαντασμών, ενώ ο πρώτος από τους μεγάλους Έλληνες Γλύπτες ο Δημήτριος Φιλιππίδης εμβολίασε τον κλασικισμό με ρεαλιστικά στοιχεία, που οδηγούσαν προς την υπέρβαση του. Πιο κοντά στον ρομαντισμό στέκουν οι αδελφοί Γεώργιος και Λάσκαρος Φιλιππίδης, ενώ στην ίδια εποχή, τον 19ο αιώνα, εντάσσεται και ο Γιαννούλης Χαλεπάς, που όμως τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη φάση του ξεπέρασε όλους τους συγχρόνους του και βρήκε πρωτοπόρους, στον 19ο και 20ο αιώνα.

Στη δεύτερη αίθουσα, παρουσιάζονται καλλιτέχνες που πρωτοεμφανίστηκαν δημόσια μέχρι το 1940: Κωνσταντίνος Δημητριάδης, Μιχαήλ Τόμπρας, Γρηγόριος Ζαυλάκης, Θωμάς Θωμάκοπουλος, Λάσκαρος Αβραμής, Γιάννης Παπαός, Χρήστος Καπρίλος, Γεώργιος Ζαγγολόπουλος, Αντώνης Ζάχος, Μίμος Μακρής, Θανάσης Απαρίης κ.λ.π. Στην υπαίθριο χώρο γίνεται μια προσπάθεια να γυμνωθεί το κενό ως το 1960. Θα δείτε μέχρι τον Κώστα Κουλεντιάνο, Γεράσιμο Σκαλάρη, Παρμενίδη, Γ. Αρνακόλη, Ν. Πάστρα και λίγους άλλους. Η συντηρητική όμως πλειοψηφία των καλλιτεχνών, αποσπαστεί. Και μια λεπτομέρεια με ιδιαίτερη σημασία. Για τις ανάγκες αυτής της έκθεσης και επειδή δεν ήταν δυνατόν να μεταφερθούν ορισμένα σημαντικά γλυπτά του Α' Νεκροταφείου, έγιναν μοναδικά γύφωνα αντίγραφα τους που παρουσιάζονται κι αυτά στη Γλυτοθήκη.

...ο Δ. Παπαστάμος, «ένας πραγματικά υπέροχος διευθυντής της Πινακοθήκης, που μαζί με το Ζαχαρία Παπαντωνίου αποτελούσαν ένα πραγματικό "δίδυμο" στην ιστορία της τέχνης και στην ιστορία της Εθνικής Πινακοθήκης, είχε μαζέψει, είχε αγοράσει και είχε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια γλυπτοθήκη.

ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Στα δέκα χρόνια της παρουσίας της στον εικαστικό χώρο, η Πινακοθήκη παρουσίασε το έργο των σημαντικότερων Ελλήνων καλλιτεχνών και έγινε το πιο αγαπημένο μουσείο τέχνης του λαού, αφού είναι ένα από τα μουσεία που επισκέπτεται το μεγαλύτερο μέρος του εικαστικού κοινού.

Τάσος, Γουναρόπουλος, Μακρής, Χαλεπάς, Γαίτης, Θόδωρος, Βασιλείου, Γκίκας, Διαμαντόπουλος, Σικελιώτης, Χρύσας, είναι μερικές από τις εκθέσεις των Ελλήνων καλλιτεχνών. Και δεν ξεχνά ο διευθυντής της σήμερα τον κόσμο που επισκέπτεται τις εκθέσεις αυτές, που πολλές φορές ξεπερνούν τα 5.000 άτομα την ημέρα. Ποιος αλήθεια ξεχνά τις συναυλίες της Πινακοθήκης με την ΕΡΤ, που ξεκίνησαν με το Μάνο Χατζιδάκι και συνεχίστηκαν με τον Ιάκωβο Καμπανέλλη, όπως ακόμη δεν ξεχνά κανείς τις συναυλίες που οργάνωσε η Πινακοθήκη με τη Φοραντούρη, τις θεατρικές παραστάσεις, κινηματογραφικές θραυσιές, διαλέξεις, μπαλέτο... Όλα αυτά τα αναγκαία καλά στοιχεία, που τα χρησιμοποίησε και εκμεταλλεύτηκε σωστά.

Σε κάποια στιγμή αυτοκριτικής και ειλικρίνειας, ο διευθυντής της Δ. Παπαστάμος θα εξομολογηθεί: «Δεν έγιναν όλα τέλεια, έγιναν λάθη, περάσαμε στενοχώριες, πίκρες και αγωνίες, αλλά και ενθουσιασμό, ικανοποίηση, περάσαμε απογοητεύσεις, αλλά και ευτυχισμένες στιγμές. Όλα αυτά σφυρηλάτησαν τους συναδέλφους μου - που τους θρήκα εννιά και σήμερα είναι εβδομήντα - τους κατεύθυναν σε ένα έργο συνειδητής και είμαι υποχρεωμένος να πω ότι είναι εξαιρετικοί ιστορικοί, επιστήμονες, καλοί τεχνίτες και τολμώ να πω ότι η Εθνική Πινακοθήκη διαθέτει ίσως τα πιο οργανωμένα εργαστήρια συντήρησης έργων τέχνης και ίσως το πλέον οργανωμένο και εξοπλισμένο φωτογραφικό στούντιο».

Η ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ

Ένα από τα τελευταία επιτεύγματα της Εθνικής Πινακοθήκης ήταν και η δημιουργία της Γλυπτοθήκης.

...ο Δ. Παπαστάμος, «ένας πραγματικά υπέροχος διευθυντής της Πινακοθήκης, που μαζί με το Ζαχαρία Παπαντωνίου αποτελούσαν ένα πραγματικό "δίδυμο" στην ιστορία της τέχνης και στην ιστορία της Εθνικής Πινακοθήκης, είχε μαζέψει, είχε αγοράσει και είχε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια γλυπτοθήκη.

Στάθηκε τυχερός», θα πει ο Δημήτρης Παπαστάμος «και δέχτηκα πολλές προσφορές έργων γλυπτικής και αισθάνθηκα την υποχρέωση, ίσως την ανάγκη, πρώτα ως αρχαιολόγος και έπειτα ως ιστορικός τέχνης, να εκφραστώ με τη δημιουργία της Γλυπτοθήκης αυτής, η οποία θέβαια δεν είναι αυτή που περιμένα, επεκτείνεται όμως και είμαι σίγουρος ότι θα οργανωθεί περισσότερο».

Στον υπόγειο χώρο της Εθνικής Πινακοθήκης, σε δύο ενσωματωμένες αίθουσες, παρουσιάζονται τα γλυπτά των Ελλήνων καλλιτεχνών του 19ου και του 20ού αιώνα. Χαλεπάς, Φιλίππης, Δημητριάδης, Βρούτος. Συγκεντρώθηκαν τα γλυπτά που είχε το υπουργείο Παιδείας και το ΥΠΠΟ, με όλες τις ταλαιπωρίες και τις καταστροφές που είχαν υποστεί, συντηρήθηκαν και παρουσιάζονται σήμερα ως θρήθηκαν... γιατί οι σπασμένες μύτες, τα ακρωτηριασμένα χέρια και πόδια των αγαλμάτων έχουν τη δική τους, κοινωνιολογική ιστορία και χαρακτηρίζουν την εποχή τους, όπως ο Έφης του Απάτη που έχει πέντε σφαίρες στην καρδιά...

«Όχι. Δεν μπορούν, δεν πρέπει να συντηρηθούν τα σπασμένα αγάλματα, ούτε να κλείσουν οι πληγές, ούτε να μπει άλλη μύτη... ούτε να μπει άλλο χέρι», θα πει ο Δημήτρης Παπαστάμος.

Βέβαια, θα ήταν λάθος να ξεχνάγαμε τους ευεργέτες και τους δωρητές της Εθνικής Πινακοθήκης, που με τις προσφορές τους πλούτισαν το «υλικό» του Ιδρύματος με έργα που δύσκολα θα μπορούσε να αποκτήσει... Ροντέν, Μπρονέρ, Μαγγρίτ, Χατζηκυριάκος Γκίκας, Παρθένος, Μοντιλιάνι, Φοντάνα, Τάκης, Ντε Κίρικο...

Για τα επόμενα πέντε χρόνια η Εθνική Πινακοθήκη έχει βάλει τους στόχους της: πρώτα απ' όλα χρειάζεται να επεκταθεί το μουσείο, να αποκτήσει έναν ακόμη όροφο και απαραίτητα να διαχωρισθούν οι διοικητικές υπηρεσίες από τους μουσειακούς χώρους και είναι σίγουρος ο διευθυντής της ότι και αυτός ο στόχος θα επιτευχθεί. «Ό,τι ζήτησα μέχρι σήμερα κανείς δεν μου το αρνήθηκε», θα πει, «από τον πρώτο πολίτη του τόπου μέχρι τον τελευταίο. Πιστεύω να τα καταφέρουμε».

Πρώτη, 4 Σεπτεμβρίου 1986